

บทความวิจัย
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์
Measures to Prevent Recidivism through Community Participation

วันที่รับบทความ (Received) : 5 มีนาคม 2569
วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 14 มีนาคม 2569
วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 มีนาคม 2569
วันที่ตีพิมพ์บทความ (Publish an article) : 30 มีนาคม 2569

วรรณพร อยู่สุข¹

Wannaporn yousook

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาระบบการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Master's degree student, Master of Arts Program

Department of Justice Development, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

เลขที่ 272 หมู่ที่ 9 ถนนสุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

No. 272 Moo 9, Suratthani-Nasan Road, Khunthale Subdistrict,

Mueang District, Suratthani Province 84100

E-mail : kafair.5738@gmail.com

นิรมล ยินดี^{2*}

Niramol Yindee

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Associate Professor Dr., Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

เลขที่ 272 หมู่ที่ 9 ถนนสุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

No. 272 Moo 9, Suratthani-Nasan Road, Khunthale Subdistrict,

Mueang District, Suratthani Province 84100

*Corresponding Author, E-mail: jju5940@gmail.com

¹ ผู้เขียนหลัก (first author)

² ผู้เขียนร่วม (co-author)

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น และ 3) เสนอแนวทางปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าจากกฎหมายไทยและกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ค.ศ. 2007 และพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่คุมประพฤติอาสาสมัคร ค.ศ. 1950

ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยยังขาดกลไกทางกฎหมายที่รับรองบทบาทของชุมชนอย่างชัดเจนในการเฝ้าระวังผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ ส่งผลให้การทำงานของอาสาสมัครและเครือข่ายชุมชนขาดความต่อเนื่องและงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ แตกต่างจากประเทศญี่ปุ่นที่มีกฎหมายรองรับสถานะของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติอาสาสมัคร (Volunteer Probation Officer : VPO) และหน่วยงานเอกชน เช่น บ้านกึ่งวิถี และกลุ่มนายจ้างไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้กระบวนการบูรณาการผู้กระทำผิดเข้าสู่สังคมมีประสิทธิภาพและลดอัตราการกระทำผิดซ้ำได้จริง

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการฟื้นฟูและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดให้การป้องกันการกระทำผิดซ้ำเป็นภารกิจหลักด้านสวัสดิการสังคมและความปลอดภัยของชุมชน พร้อมทั้งสร้างระบบแรงจูงใจทางภาษีให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนการจ้างงานผู้พ้นโทษ เพื่อสร้างความยั่งยืนในกระบวนการยุติธรรมชุมชนและการคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน; การกระทำผิดซ้ำ; คดีอุกฉกรรจ์

Abstract

This research article aims to: 1) examine the problems concerning community participation in preventing recidivism in serious crimes; 2) study relevant concepts, theories, and legal frameworks in Thailand and Japan; and 3) propose legal measures to enhance community participation. This study employed a qualitative research methodology, utilizing documentary research to analyze Thai and Japanese laws, specifically the Offenders Rehabilitation Act of 2007 and the Volunteer Probation Officer Act of 1950.

The findings revealed that Thailand currently lacks a clear legal mechanism to support the community's role in monitoring serious crime offenders after their release. This results in a lack of continuity and insufficient budget for community networks and volunteers. In contrast, Japan has established a systematic framework through laws that officially recognize the status of Volunteer Probation Officers (VPOs) and private organizations, such as Halfway Houses and cooperative employer groups, which effectively facilitates the social reintegration of offenders and reduces recidivism rates.

The researcher recommends the enactment of a specific law concerning offender rehabilitation and recidivism prevention. Furthermore, relevant local government laws should be amended to designate recidivism prevention as a primary mission for social welfare and community safety. Tax incentives should also be provided to the private sector to encourage the employment of former offenders, ensuring the sustainability of community justice and the protection of social safety.

Keywords: Community Participation; Recidivism; Serious Crimes

1. บทนำ

อาชญากรรมเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ทั้งในมิติของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยเฉพาะในปัจจุบันที่การก่ออาชญากรรมมีแนวโน้มความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จากรายงานสถานการณ์อาชญากรรมประจำปี พ.ศ. 2567 พบว่า กลุ่มคดีอุกฉกรรจ์ที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ มีจำนวนคดีรับแจ้งรวมสูงถึง 33,910 คดี ซึ่งเมื่อพิจารณาในคดีฐานความผิด "ฆ่าผู้อื่น" พบว่ามีอัตราส่วนจำนวนผู้ต้องหาที่จับกุมต่อ 100 คดี สูงถึงประมาณ 219 ราย สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการร่วมกันกระทำความผิดที่มีความรุนแรงและเป็นเครือข่ายมากขึ้น (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2567)

แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมุ่งเน้นการใช้บทลงโทษเพื่อยับยั้งอาชญากรรม แต่ปัญหาที่สำคัญและท้าทายคือ "การกระทำผิดซ้ำ" (Recidivism) ซึ่งสถิติจากกรมราชทัณฑ์ในปี พ.ศ. 2568 ชี้ให้เห็นว่าผู้พ้นโทษในคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายมีการกระทำผิดซ้ำภายในระยะเวลาติดตาม 2 ปี จำนวนถึง 461 คน (กรมราชทัณฑ์, 2568) กรณีศึกษาที่สะท้อนความล้มเหลวของมาตรการลงโทษเชิงเดี่ยวได้ชัดเจนที่สุดคือ คดีของนายสมคิด พุ่มพวง ฆาตกรต่อเนื่องที่ถูกตัดสินโทษจำคุกตลอดชีวิตจากคดีฆาตกรรม 5 คดี แต่ได้รับการลดโทษจนพ้นโทษหลังจากติดคุกเพียง 14 ปี และกลับมาก่อเหตุซ้ำอีกครั้ง (หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 2566) เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า การกักขังในเรือนจำเพียงอย่างเดียวโดยขาดกระบวนการฟื้นฟูพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถตัดวงจรอาชญากรรมได้อย่างยั่งยืน

สาเหตุของการกระทำผิดซ้ำเกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อน ทั้งจากตัวผู้กระทำผิดเอง เช่น ปัญหาด้านสุขภาพจิต สันดานหรือนิสัยที่ติดมาแต่กำเนิด และปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการกลับคืนสู่สังคม ได้แก่ การถูกตีตราทางสังคม (Social Stigma) การขาดโอกาสในการประกอบอาชีพเนื่องจากประวัติอาชญากรรม และการขาดระบบสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน (สิริประภา แก้วศรีนวล, 2565; อรรถพล วงศ์กระจ่าง และคณะ, 2566) ภายใต้แนวคิดบูรณาการทางสังคม (Social Reintegration) ชุมชนจึงถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยลดแรงกดดันเหล่านี้ ผ่านกลไกการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) (คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2562) และการสร้างระบบเฝ้าระวังที่มีความใกล้ชิดกับบริบทท้องถิ่นมากกว่าการควบคุมโดยภาครัฐเพียงลำพัง (ธีระพัทธ์ บุรี และปณณธร หอมบุญมา, 2568)

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะพยายามนำแนวคิด "ยุติธรรมชุมชน" (Community Justice) มาใช้ผ่านการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายอาสาสมัคร (สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ, 2562; ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์, 2558) แต่กลับพบว่ายังมี ช่องว่างเชิงโครงสร้างทางกฎหมายที่สำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่ระบุอำนาจหน้าที่และบทบาทของชุมชนในการเฝ้าระวังผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ไว้โดยเฉพาะ การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงยังเป็นเพียงรูปแบบความสมัครใจที่ขาดระบบการจัดการ ขาดงบประมาณสนับสนุน และขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, 2559; อัศครร ไชยพงษ์ และคณะ, 2568) แตกต่างจากประเทศที่มีระบบการแก้ไขฟื้นฟูที่เข้มแข็งอย่างประเทศ

ญี่ปุ่น ซึ่งมีการตรากฎหมายรองรับสถานะอาสาสมัครคุมประพฤติ (VPO) และสร้างภาคีความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจ้างงานผู้พ้นโทษอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมสุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, 2558)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงกลไกทางกฎหมายของประเทศไทยให้มีความเข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่ปลอดภัยและความยุติธรรมที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ของประเทศไทย ต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษามาตรการและเสนอแนวทางในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เป็นภาษาไทย และต่างประเทศ รวมทั้งหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ อันเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ตลอดจนศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารคำสอน งานวิจัย รายงานการศึกษาวិทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ บทความวิจัย ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุป และประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้คำตอบที่ตั้งสมมุติฐานไว้ ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมายเพื่อให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์และมีส่วนช่วยในการนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และเขียนเป็นพรรณนาความ

4. การทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ

การกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) หมายถึง การที่บุคคลซึ่งเคยถูกจับกุมหรือรับโทษทางอาญา แล้วกลับมาทำความผิดเพิ่มเติมอีกครั้ง โดยเฉพาะในคดีอุกฉกรรจ์ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรุนแรงหรือเครือข่ายอาชญากรรมที่ฝังลึก ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำผิดซ้ำประกอบด้วยปัจจัยภายใน เช่น นิสัยหรือสันดานส่วนบุคคล และปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาครอบครัว การขาดการศึกษา การว่างงาน และความเจ็บป่วยทางจิตเวชที่ขาดการรักษาอย่างต่อเนื่อง (อรรถพล วงศ์กระจ่าง และคณะ, 2566)

ในทางวิชาการ การกระทำผิดซ้ำอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท หลัก ได้แก่ 1) การกระทำผิดซ้ำในฐานความผิดเดิม (Same-offense Recidivism) ซึ่งพบบ่อยในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและคดีความรุนแรงในครอบครัว 2) การกระทำผิดซ้ำในความผิดต่างประเภท (Cross-offense Recidivism) 3) การกลับเข้าสู่

กระบวนการยุติธรรมจากการการละเมิดเงื่อนไขการพักโทษหรือการคุมประพฤติ (ยุทธนา ศรีธรรมสุทธิ และสุนทรี่ บุษิตชน, 2565)

กรอบแนวคิดเรื่องการกระทำผิดซ้ำในบริบทของคดีอุกฉกรรจ์ต้องพิจารณาทั้งมิติเชิงป้องกัน (Preventive) และมิติเชิงฟื้นฟู (Rehabilitative) ควบคู่กัน เนื่องจากผู้กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์มักมีความซับซ้อนทางจิตวิทยาและพฤติกรรมสูงกว่าผู้กระทำผิดในคดีทั่วไป การป้องกันการกระทำผิดซ้ำจึงต้องอาศัยกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ ชุมชน ภาคเอกชน และผู้กระทำผิดเอง มิใช่การพึ่งพามาตรการลงโทษอีกต่อไป สอดคล้องกับแนวโน้มสากลที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการผู้กระทำผิดคืนสู่สังคม (Offender Reintegration) อย่างยั่งยืน

สถิติจากกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นถึงความเร่งด่วนของปัญหา โดยพบว่าผู้ต้องขังทั่วประเทศมีจำนวนสูงถึง 294,010 คน ซึ่งเกินกว่าความจุที่รองรับได้ของเรือนจำ และในจำนวนนี้มีผู้กระทำผิดซ้ำในคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายถึง 461 คน ภายใน 2 ปีหลังพ้นโทษ ตัวเลขดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าระบบการจำคุกเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการตัดวงจรอาชญากรรม หากปราศจากกระบวนการฟื้นฟูและการสนับสนุนจากชุมชนที่เป็นระบบ (กรมราชทัณฑ์, 2568)

4.2 ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาเชิงสังคม

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีสำคัญ 2 ประการ เพื่ออธิบายเงื่อนไขการเกิดอาชญากรรมซ้ำ

ทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน (Routine Activity Theory) อธิบายว่าอาชญากรรมจะเกิดขึ้นเมื่อมีองค์ประกอบ 3 ประการบรรจบกัน คือ ผู้กระทำผิดที่มีศักยภาพ, เป้าหมายที่เหมาะสม และการขาดผู้พิทักษ์ (Capable Guardian) ที่มีประสิทธิภาพ ชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็น "ผู้พิทักษ์" เพื่อจำกัดโอกาสในการเข้าถึงสถานการณ์เสี่ยง (อัศครร ไชยพงษ์ และคณะ, 2568)

ทฤษฎีการตีตรา (Labeling Theory) ชี้ให้เห็นว่าปฏิกริยาของสังคมและการตีตราว่าบุคคลเป็น "อาชญากร" จะเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคลนั้น (Self-concept) (Vance, 2024; Nickerson, 2025) และนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่รุนแรงขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญในการลดการตีตราและสร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับ (อัศครร ไชยพงษ์ และคณะ, 2568)

4.3 การสนับสนุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) คือการปฏิสัมพันธ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือทั้งในด้านวัตถุ ข้อมูล และอารมณ์ความรู้สึก (คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff) ที่แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็น 4 ด้าน คือ การตัดสินใจ, การปฏิบัติ, การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล (Cohen & Uphoff, 1980) การนำประชาชนเข้ามาเป็น "หุ้นส่วน" (Partner) ของรัฐจะช่วยให้มาตรการป้องกันอาชญากรรมสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงในท้องถิ่น

4.4 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายและฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และชุมชน มากกว่าการลงโทษเพียงอย่างเดียว (TU, ม.ป.ป.) โดยอาศัยรากฐานจาก "ชุมชนเข้มแข็ง" ที่สมาชิกมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและมีกติกาทางสังคมร่วมกันในการดูแลสมาชิก (สุพัตรา ยอดสุรงค์, 2561) มาตรการนี้ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสังคมและการให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับตัว

4.5 สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเทศไทย

สภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ของประเทศไทยสามารถพิจารณาได้ใน 4 มิติหลัก ดังนี้

มิติที่ 1 ช่องว่างเชิงโครงสร้างทางกฎหมาย ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมชนในการเฝ้าระวังผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ไว้โดยตรงและครอบคลุมพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 แม้จะให้อำนาจแก่พนักงานคุมประพฤติในการกำกับดูแลผู้ถูกคุมประพฤติ แต่บทบาทของอาสาสมัครและชุมชนยังคงเป็นเพียงการช่วยเหลือโดยสมัครใจที่ขาดการรับรองสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน ส่งผลให้ขาดอำนาจหน้าที่ที่แน่นอน ขาดการคุ้มครองทางกฎหมาย และขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ (พยนต์ ลินธนาวา, 2556)

มิติที่ 2 ปัญหาการตีตราทางสังคมและการขาดการยอมรับจากชุมชน ผู้พ้นโทษในคดีอุกฉกรรจ์มักเผชิญกับการถูกปฏิเสธจากชุมชน ทั้งในด้านการจ้างงาน การเช่าที่อยู่อาศัย และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การตีตรานี้ไม่เพียงกีดกันโอกาสการกลับตัว แต่ยังผลักดันให้ผู้พ้นโทษกลับเข้าสู่กลุ่มเสี่ยงและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระทำผิดซ้ำ ปัญหานี้ยิ่งรุนแรงขึ้นในกรณีที่ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูและสิทธิของผู้พ้นโทษ

มิติที่ 3 ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน แม้ประเทศไทยจะมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายอาสาสมัครคุมประพฤติ แต่กลับพบว่าองค์กรเหล่านี้ยังขาดทรัพยากรสำคัญ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรม เครื่องมือในการติดตามเฝ้าระวัง และระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การปฏิบัติงานในพื้นที่ขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้พ้นโทษได้อย่างทันท่วงที

มิติที่ 4 การขาดระบบการประเมินและติดตามผลที่เป็นระบบ ปัจจุบันยังขาดฐานข้อมูลกลางที่บูรณาการข้อมูลผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ ตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถรับรู้และติดตามความเคลื่อนไหวของผู้พ้นโทษที่มีความเสี่ยงสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถวางแผนการป้องกันเชิงรุกได้ (สิริประภา แก้วศรีนวล, 2565)

4.6 พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบกฎหมายอาญาของไทย เนื่องจากเป็นกฎหมายฉบับแรกที่มุ่งเน้นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์ที่เกี่ยวกับเพศและความรุนแรงโดยเฉพาะ โดยบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดในคดีที่กำหนด ซึ่งได้รับการปล่อยตัวภายหลังพ้นโทษจำคุก

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำสำหรับนักโทษเด็ดขาดในคดีความผิดที่กำหนด ได้แก่ คดีข่มขืนกระทำชำเรา คดีกระทำชำเราเด็ก คดีอนาจาร คดีฆ่าผู้อื่น และคดีพยายามฆ่า เป็นต้น โดยมาตรการที่ศาลสามารถกำหนดได้ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก คือ

มาตรการที่ 1 การคุมขังภายหลังพ้นโทษ (Post-release Detention) กฎหมายให้อำนาจศาลสั่งคุมขังผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงสูงในสถานที่กำหนดภายหลังพ้นโทษเพิ่มเติม โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี ทั้งนี้ต้องมีคำพิพากษาของศาลและต้องมีการประเมินความเสี่ยงจากผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวชและอาชญาวิทยา มาตรการนี้มีลักษณะพิเศษ คือ มุ่งเน้นการบำบัดฟื้นฟูควบคู่กับการควบคุม ไม่ใช่การลงโทษเพิ่มเติม

มาตรการที่ 2 การคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษ (Post-release Probation) ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติสำหรับผู้พ้นโทษที่มีความเสี่ยงปานกลาง โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี เงื่อนไขที่อาจกำหนดได้ ได้แก่ การห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายหรือสถานที่เฉพาะ การรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติตามระยะเวลาที่กำหนด การเข้ารับการบำบัดจิตเวชหรือโปรแกรมแก้ไขพฤติกรรม และการติดอุปกรณ์ติดตามตัว (Electronic Monitoring) กฎหมายยังกำหนดให้มีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ผู้พ้นโทษพักอาศัยด้วย

มาตรการที่ 3 การติดตามตรวจสอบภายหลังพ้นโทษ (Post-release Monitoring) สำหรับผู้พ้นโทษที่มีความเสี่ยงในระดับทั่วไป กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีอำนาจในการติดตามความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมในระยะเวลาหนึ่งภายหลังพ้นโทษ ซึ่งรวมถึงการแจ้งเตือนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนหากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้พ้นโทษอาจกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ข้อจำกัดและช่องว่างของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะก้าวสำคัญในการสร้างกลไกป้องกันการกระทำผิดซ้ำ แต่ยังพบข้อจำกัดหลายประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ประการแรก กฎหมายยังมุ่งเน้นไปที่อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเป็นหลัก โดยยังไม่มีกลไกที่ชัดเจนในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินความเสี่ยง การออกแบบแผนการฟื้นฟู หรือการติดตามเฝ้าระวัง ประการที่สอง ขอบเขตการบังคับใช้ยังจำกัดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศและความรุนแรง ทำให้ผู้กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์ประเภทอื่น เช่น คดีปล้นทรัพย์โดยใช้อาวุธ หรือคดีค้ายาเสพติดร้ายสำคัญ ยังไม่อยู่ภายใต้กลไกนี้

ประการที่สาม ยังขาดระบบการสนับสนุนทรัพยากรให้แก่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจนและเพียงพอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.7 กลไกทางกฎหมายและระบบอาสาสมัครในต่างประเทศ (ญี่ปุ่น)

จากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีโครงสร้างกฎหมายที่เข้มแข็งในการรองรับบทบาทภาคประชาชน ได้แก่ พระราชบัญญัติแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ค.ศ. 2007 (Offenders Rehabilitation Act 2007) มุ่งเน้นการบำบัดรักษาผู้กระทำผิดภายในสังคม และเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานเอกชน เช่น บ้านกึ่งวิถี (Halfway House) เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดมาตรฐานและกลไกการกำกับดูแลที่ชัดเจน

พระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่คุมประพฤติอาสาสมัคร ค.ศ. 1950 (Volunteer Probation Officer Act 1950) หรือที่รู้จักในชื่อ "โฮโกชิ" (Hogoshi) รับรองสถานะของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติอาสาสมัคร (VPO) ในฐานะ "ตัวกลาง" ที่มีความน่าเชื่อถือในชุมชน ทำหน้าที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้พ้นโทษในชีวิตประจำวัน VPO มีจำนวนประมาณ 48,000 คนทั่วประเทศ ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนท้องถิ่น ผ่านการฝึกอบรม และได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายพื้นฐานจากรัฐ ทำให้ระบบมีความยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของทั้งชุมชนและผู้พ้นโทษ (Ministry of Justice, Japan, n.d.)

บทเรียนจากญี่ปุ่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย ได้แก่ (1) การมีกฎหมายที่รับรองสถานะและอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติอย่างชัดเจน (2) การสร้างระบบภาคีระหว่างรัฐภาคเอกชน และชุมชนในการสนับสนุนการจ้างงานผู้พ้นโทษ (3) การจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีที่ได้รับการรับรองและสนับสนุนทางการเงินจากรัฐ และ (4) การสร้างระบบการติดตามและประเมินผลที่บูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่สามารถช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ พบว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ โดยในปี พ.ศ. 2568 มีจำนวนผู้ต้องขังสูงถึง 294,010 คน แม้รัฐจะใช้มาตรการพักการลงโทษหรืออภัยโทษเพื่อลดความแออัด แต่กลับพบปัญหาการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มคดีอุกฉกรรจ์อย่างต่อเนื่อง สาเหตุสำคัญมาจากปัจจัยด้านครอบครัว การขาดโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ ประวัติอาชญากรรมเดิม ความเจ็บป่วยทางจิต และปัญหาการใช้สารเสพติด

นอกจากนี้ สภาพปัญหาที่สำคัญคือผู้พ้นโทษมักถูก "ตีตราทางสังคม" ทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้ แม้ปัจจุบันจะมีกลไก "เครือข่ายยุติธรรมชุมชน" แต่กลับพบว่ายังมี "ช่องว่างเชิงโครงสร้าง" เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมชนในการเฝ้าระวังผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ไว้ชัดเจน การ

มีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงความสมัครใจที่ขาดระบบการจัดการ ขาดงบประมาณ และขาดการฝึกอบรมที่จำเป็น ส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถดำเนินมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างจริงจัง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ในประเทศไทย มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2559 มุ่งเน้นไปที่อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก ส่วนบทบาทของอาสาสมัครยังไม่มีการรับรองสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนและมั่นคง ขณะที่พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ยังมีข้อจำกัดโดยเน้นใช้กับคดีที่ไม่ร้ายแรง ไม่ครอบคลุมถึงการฟื้นฟูผู้กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์ในระยะยาว สำหรับกฎหมายปกครองส่วนท้องถิ่น แม้จะมีหน้าที่ดูแลความปลอดภัย แต่ก็ยังขาดอำนาจหน้าที่โดยตรงในการกำกับติดตามผู้พ้นโทษเพื่อป้องกันความผิดซ้ำ

เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น พบว่า มีการตรากฎหมายเฉพาะคือ พระราชบัญญัติแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ค.ศ. 2007 และพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยาน พ.ศ. 1950 ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง โดยมีจุดเด่นในการสร้าง "ภาคีหน่วยงานเอกชน" เช่น กลุ่มประสานความร่วมมือระหว่างนายจ้าง (Cooperative Employers) สถานฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Halfway House) และบ้านพึ่งพาตนเอง ซึ่งได้รับการรับรองตามกฎหมาย อีกทั้งยังมีระบบ "อาสาสมัครคุ้มครองพยาน" (VPO) ที่มีสถานะชัดเจนและมีจำนวนเพียงพอในการดูแลผู้กระทำผิดอย่างใกล้ชิดในระดับพื้นที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษามาตรการและเสนอแนวทางในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ พบว่า ประเทศไทยควรดำเนินการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายและนโยบายใน 3 ระดับ ดังนี้

1. ด้านกฎหมาย ควรตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการฟื้นฟูและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกรมคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2559 เพื่อรับรองสถานะ หน้าที่ และอำนาจของอาสาสมัครคุ้มครองพยานในระดับชุมชนให้ชัดเจน รวมถึงแก้ไขกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อกำหนดให้การฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นภารกิจหลักด้านสวัสดิการและความปลอดภัย

2. ด้านมาตรการเชิงโครงสร้าง สนับสนุนการจัดตั้ง "บ้านกึ่งวิถี" และ "บ้านพึ่งพาตนเอง" ในระดับพื้นที่โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ ท้องถิ่น และวัดหรือมูลนิธิ เพื่อเป็นที่พักเปลี่ยนผ่านสำหรับผู้พ้นโทษ

3. ด้านนโยบาย พัฒนานโยบายจ้างงานผู้พ้นโทษเชิงรุก โดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่สถานประกอบการที่รับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน และส่งเสริมกิจกรรมชุมชนเพื่อปรับทัศนคติ ลดการตีตรา และสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษในฐานะสมาชิกที่มีคุณค่าของชุมชน

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ของประเทศไทย คือ การขาดกลไกทางกฎหมายและระบบ

สนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะ กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักมุ่งเน้นการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมและลงโทษผู้กระทำผิดเป็นหลัก โดยขาดการเชื่อมโยงกับภาคสังคมอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงหลังพันโทฯ ส่งผลให้ผู้พันโทฯในคดีอุกฉกรรจ์ต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การว่างงาน ปัญหาครอบครัว และความเปราะบางทางจิตใจ ซึ่งนำไปสู่การกลับมากระทำผิดซ้ำ ดังที่ปรากฏในกรณีศึกษาของนายสมคิด พุ่มพวง นอกจากนี้ ชุมชนยังขาดความพร้อมเนื่องจากไม่มีบทบาทยุติรองรับบทบาท หน้าที่ และงบประมาณสนับสนุนที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการติดตรา (Labeling Theory) ของ เบคเกอร์ และเลเมิร์ต ที่ชี้ให้เห็นว่า การติดตราจากสังคมต่อผู้พันโทฯคดีร้ายแรง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดโอกาสในการกลับตัวและผลักดันให้บุคคลเข้าสู่บทบาทอาชญากรซ้ำอีก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริประภา แก้วศรีนวล ที่พบว่าปัจจัยด้านครอบครัวและประวัติการกระทำผิดในอดีตมีผลอย่างยิ่งต่อแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวคิดและทฤษฎีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดเมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะ กฎหมายไทย เช่น พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มุ่งเน้นไปที่อำนาจของพนักงานคุมประพฤติหรือการระงับข้อพิพาทในคดีที่ไม่ร้ายแรงเป็นสำคัญ โดยยังไม่มีกลไกที่เป็นระบบในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคดีอุกฉกรรจ์อย่าง ขณะที่กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ค.ศ. 2007 และพระราชบัญญัติโฮโกชิ (VPO Act 1950) ได้สร้างระบบ "ภาคีทางสังคม" ที่เข้มแข็ง โดยรับรองสถานะอาสาสมัครและหน่วยงานเอกชนให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมอย่างถาวร สอดคล้องกับแนวคิดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) และทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนของ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มตั้งแต่การร่วมตัดสินใจไปจนถึงการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของคนในสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์ ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบการแก้ไขฟื้นฟูของญี่ปุ่นช่วยให้ผู้กระทำผิดสามารถพัฒนาสมรรถภาพได้ด้วยตนเองผ่านการช่วยเหลือที่เหมาะสมภายในชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า มาตรการและแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนคือการสร้างระบบกฎหมายบูรณาการที่ชัดเจน ทั้งนี้เพราะ การมีกรอบกฎหมายที่รับรองสถานะของอาสาสมัครคุมประพฤติและองค์กรชุมชน จะช่วยเปลี่ยนบทบาทจากผู้ช่วยเจ้าหน้าที่รัฐมาเป็น "ผู้พิทักษ์ทางสังคม" ที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ การกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมสวัสดิการและจ้างงานผู้พันโทฯ จะช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงในการปรับตัวและลดโอกาสในการกลับไปสู่สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำผิด สอดคล้องกับทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน (Routine Activity Theory) ของ มาร์คัส เฟลสัน และ ลอว์เรนซ์ อี. โคเฮน ที่อธิบายว่าการจัดระเบียบกิจกรรมประจำวันและการมีผู้พิทักษ์ (Guardians) ในชุมชนจะช่วยลดโอกาสที่องค์ประกอบของอาชญากรรมจะมาบรรจบกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา ศรีธรรมสุทธิ และสุนทร บุชิตชน ที่เสนอให้มีมาตรการทางกฎหมายเฉพาะเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์โดยเน้นการบูรณาการร่วมกับภาคประชาสังคม

7. สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า ปัญหาอาชญากรรมในกลุ่มคดีอุกฉกรรจ์มีแนวโน้มรุนแรงและซับซ้อนขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2567 พบสถิติคดีรับแจ้งเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ สูงถึง 33,910 คดี ซึ่งปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัวและภูมิหลังในวัยเด็ก การขาดโอกาสทางการศึกษาและการทำงาน การมีประวัติกระทำความผิดมาก่อน ความเจ็บป่วยทางจิตเวช รวมถึงการใช้สารเสพติด ภาวะเหล่านี้ถูกตอกย้ำด้วยการตีตราทางสังคมและการขาดระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพในระดับพื้นที่

จากการศึกษากฎหมายไทยในปัจจุบัน พบว่า แม้จะมีการนำแนวคิดยุติธรรมชุมชนเข้ามาใช้ แต่การมีส่วนร่วมของสังคมยังเป็นเพียงความสมัครใจและขาดรูปแบบการจัดการที่เป็นระบบ เนื่องจากยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่กำหนดสถานะและบทบาทของชุมชนหรืออาสาสมัครไว้อย่างชัดเจนในการฟื้นฟูผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ ส่งผลให้เกิดช่องว่างเชิงโครงสร้างในการเฝ้าระวังและสนับสนุนผู้พ้นโทษ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น พบว่ามีการตรากฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ค.ศ. 2007 และพระราชบัญญัติเจ้าหน้าที่คุมประพฤติอาสาสมัคร ค.ศ. 1950 ซึ่งสร้างกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลท้องถิ่น ภาคเอกชน และอาสาสมัครคุมประพฤติ (VPO) อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ดังนั้น ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการฟื้นฟูและป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่มีลักษณะบูรณาการ พร้อมทั้งแก้ไขกฎหมายคุมประพฤติและกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรับรองสถานะอาสาสมัครและกำหนดให้การฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นภารกิจหลักในระดับพื้นที่ การสร้างระบบเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมที่เข้มแข็ง เช่น บ้านกึ่งวิถีและการจ้างงานโดยภาคีนายจ้าง จะเป็นกุญแจสำคัญในการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำและสร้างความปลอดภัยที่ยั่งยืนให้แก่สังคมไทย

8. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายและนโยบายในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

1. ควรมีการตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการฟื้นฟูและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยยึดถือรูปแบบพระราชบัญญัติแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ค.ศ. 2007 ของประเทศญี่ปุ่น เพื่อกำหนดกลไกการฟื้นฟูอย่างเป็นระบบรายบุคคล.

2. ควรมีการรับรองสถานะขององค์กรเอกชน มูลนิธิ และบ้านกึ่งวิถี (Halfway House) เพื่อให้มีมาตรฐานในการกำกับดูแลและการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

3. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 เพื่อกำหนดสถานะ เจ้าหน้าที่ และอำนาจของอาสาสมัครคุมประพฤติในระดับชุมชนให้ชัดเจน

4. แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อกำหนดให้ภารกิจด้านการป้องกันการกระทำผิดซ้ำและการฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นหน้าที่หลักด้านสวัสดิการสังคมและความปลอดภัยของชุมชน

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ผู้พ้นโทษมีบทบาทสร้างสรรค์ในชุมชน เช่น งานสาธารณประโยชน์ เพื่อลดการตีตราและสร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับ.

2. พัฒนานโยบายจ้างงานผู้พ้นโทษแบบสมัครใจ โดยใช้แรงจูงใจทางภาษีหรือการสนับสนุนงบประมาณแก่ผู้ประกอบการที่รับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน.

3. สนับสนุนการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีในระดับพื้นที่ โดยบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างที่พักเปลี่ยนผ่านที่ปลอดภัย.

4. ยกระดับอาสาสมัครคุมประพฤติให้เป็น "ผู้นำการฟื้นฟูในชุมชน" ผ่านการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุนค่าใช้จ่ายพื้นฐานที่จำเป็น.

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเปรียบเทียบอัตราการกระทำผิดซ้ำระหว่างผู้พ้นโทษที่ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายยุติธรรมชุมชนกับผู้ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อประเมินความคุ้มค่าเชิงนโยบาย.

2. การศึกษารูปแบบการจัดการ "บ้านกึ่งวิถี" ที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยเฉพาะบทบาทของสถาบันทางศาสนาและท้องถิ่นในการเป็นที่พักพิงและบำบัดฟื้นฟู

9. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง และสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งเพื่อให้บทความวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ตามหลักวิชาการ ขอขอบพระคุณสำนักงานกิจการยุติธรรมและกรมราชทัณฑ์สำหรับความอนุเคราะห์ข้อมูลสถิติอาชญากรรมและรายงานสถานการณ์ผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์วิจัย รวมถึงสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) และกระทรวงยุติธรรม ที่ได้เผยแพร่ข้อมูลแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และรายละเอียดมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบ ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณครอบครัวและกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมและกระบวนการยุติธรรมไทย

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์.(2568). รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2568, จาก [https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/social-support/](http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2025-10-01&report=กุลนิษฐ์ รัตนคูสกุล. (2559). การลงโทษในการกระทำความผิดหลายกรรมกับการป้องปรามอาชญากรรม. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.</p><p>คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์. (2562). <i>Social support - การสนับสนุนทางสังคม</i>. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2568, จาก <a href=)
- ธีระพัทธ์ บุรี และ ปณณธร หอมบุญมา. (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในอำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี. *Journal of Dhamma for Life*.
- พนารัตน์ มาศมมาดล. (2565). พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2568, จาก [http://lawwebservice.com/learning2/mod/forum/discuss.php?d=122](https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%9E%พยนต์ สินธูนา. (2556). บทบาทและหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจ. เอกสาร ประกอบผลงานทางวิชาการ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.</p><p>ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทางอาญา ของไทย. <i>วารสารเกษมบัณฑิต</i>, 16(2).</p><p>ยุทธนา ศรีธรรมสุทธิ และ สุนทรี บุชิตชน. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการก่ออาชญากรรม ช้ำในคดีอุกฉกรรจ์. <i>วารสารปัญญาปณิธาน</i>, 7(1).</p><p>วรนุช ไทรแก้ว. (2561). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรของผู้ต้องหาและข้อมูลเชิงคดีของคดีอุกฉกรรจ์ในพื้นที่ตำรวจภูธร ภาค 7 ในปีพ.ศ.2558. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.</p><p>ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. (2559). แนวทางการพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิ และสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย. <i>วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์</i>, 24(2), 193-226.</p><p>ศิวาพร คารวนันท์. (2562). <i>สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562</i>. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2568, จาก <a href=)
- สัญญาพงศ์ ลี้มประเสริฐ และคณะ. (2562). ยุติธรรมชุมชน: กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2562*.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2567). รายงานสถานการณ์อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมประจำปี พ.ศ. 2567.
- สิริประภา แก้วศรีนวล. (2565). การพัฒนาระบบการประเมินและติดตามผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับ ชีวิต ร่างกาย และเพศ โดยศิษย์อ่อนหลังในกลุ่มเรือนจำในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุทธิรัตน์ จตุราศึบริสุทธิ. (2564). *แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยตัวด้านการมีงานทำของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์ CARE) กรมราชทัณฑ์*.
- สุพัตรา ยอดสุรางค์. (2561). แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2).
- สุพิชญ์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์. (2558). *แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย*. ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- หนังสือพิมพ์ข่าวสด. (2566). *ย้อนคดีเขย่าขวัญ “สมคิด พุ่มพวง” ฆาตกรต่อเนื่อง ฉายา “คิด เดอะริปเปอร์”*. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2568, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_42881
- อัศคร ไชยพงษ์ และคณะ. (2568). *มาตรการกฎหมายเชิงบูรณาการ : การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งเพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำคดีอุกฉกรรจ์ในสังคมไทย*. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 54(3).
- Charlotte Nickerson. (2025). *Labeling Theory*. Retrieved December 11, 2025, from <https://www.simplypsychology.org/labeling-theory.html>
- Kyle Peterdy. (n.d.). *A Theory of Justice*. Retrieved December 11, 2025, from <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/a-theory-of-justice/>
- Ministry of Justice, Japan. (n.d.). *Volunteer Probation Officer Note*. Retrieved December 28, 2025, from https://www.moj.go.jp/EN/hogo1/kouseihogoshinkou/hogo_hogo04-02.html
- Nickerson, C. (2025). *Labeling Theory*. Retrieved December 11, 2025, from <https://www.simplypsychology.org/labeling-theory.html>
- Ungvarsky, Janine. (2024). *Routine activity theory*. Retrieved December 11, 2025, from <https://www.ebsco.com/research-starters/law/routine-activity-theory>
- Vance, Noelle. (2024). *Labeling Theory*. Retrieved December 11, 2025, from <https://www.ebsco.com/research-starters/social-sciences-and-humanities/labeling-theory>